

ERDÖSI-BODA KATINKA

„A MINŐSÉG A DÖNTŐ” – A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADEMIA ÉS A ZUGLÓI FILHARMÓNIA KÖZÖS PASTORALE CSALÁDI SOROZATA A PESTI VIGADÓ FALAI KÖZÖTT

Szakirodalmi kutatásaim során találkoztam a közelmúltban egy interjúval, amely az akkoriban 85 éves Molnár Antal zenetudóssal készült. Az írás alapja a Magyar Televízió az 1970-es években oly népszerű „Nagy öregek” című arcképsorozatában sugárzott portré. Molnár – Ady, Kosztolányi, Móricz Zsigmond, Karinthy és más Nyugatosok barátsága mellett – az „új időknek új dalait” képviselő Bartók Bélának és Kodály Zoltánnak közvetlen munkatársa volt. A „zene társadalomformáló szerepének felismerése, a hiányok ostromozása és a hiányok betöltése, a felelősségvállalás magas foka: ez jellemzi az Ön munkáját az 1920-as évektől” riporteri felvezetésre Molnár Antal, mint a magyar zeneesztétika egyik alapítója, az első „Zeneesztétika” címmel megírt tudományos könyv írója, zeneesztéta – aki tudósi tevékenységével párhuzamosan a zene népszerűsítését is mindig igen magas színvonalon művelte – ars poeticáját így vallja meg:

„Ha az ember Szabolcsi Bence népszerűsítő munkáit olvassa, a következő megállapításra juthat: a szépíró, az olvasó tetszését megnyerő, a lelkesedésével lelkesedést keltő, a szívbéli gyönyörűsége közlésével gyönyörűsége vezető mester az, aki ezt a zsánert kitűnően kezeli...

Én a magam részéről mindig megkülönböztettem ezt a kettőt azokban a műveimben, amelyeket a széles közönségnek írtam... nemcsak a megértésre törekedtem – mármint az irodalmi megértésre –, hanem arra is, hogy az a meggyőződés, az a szenvedély, az a gyönyörűségközlés, ami bennem a legfontosabb ilyen irányban, átragadjon az olvasóra...

Hogy aki olvassa, annak az legyen az érzése, hogy az a muzsika, az a valami emberfelettien gyönyörű lehet, ha így írnak róla.”^[1]

Ezek a gondolatok jártak az eszemben, amikor egykori iskolám, tanáraink sajtótájékoztatójára siettem, a Magyar Művészeti Akadémia és a Zuglói Filharmónia közös, tavaszi Pastorale rendezvénysorozatának ismertetőjére. A Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú

Művészeti Iskola egykori hallgatójaként s aktív részeseként jól ismertem és ismerem ma is azt a magas minőségű, színvonalas munkát, amellyel a nagyközönséget ilyen alkalmakkor megörvendeztetik. Az idei Pastorale bérletről Vashegyi Györggyel, a Magyar Művészeti Akadémia elnökével, Záborszky Kálmánnal, a Zuglói Filharmónia művészeti vezetőjével és Solymosi Tari Emőke zenetörténésszel, a Pastorale sorozat szerkesztő-műsorvezetőjével beszélgettem.

Vashegyi György, az MMA elnöke / Fotó: Kovács Tamás, MTI/ (Színház.org)

Mint a Purcell Kórus és az Orfeo zenekar karmestere, a régi zene szakértője, előadója hogyan látja a historikus előadások hiteles interpretálását napjainkban, valamint a Pastorale sorozat tekintetében?

Vashegyi György: Először érdemes talán meghatároznunk, mit is értünk régi zenén. Sokan, sokfajta választ adnak erre a kérdésre: az én véleményem elég radikális, bár nem vagyok vele teljesen egyedül. Szerintem minden zene „régizene”, amelynek zeneszerzője már nem él, következésképpen nem áll módunkban a komponistától további személyes instrukciókra szert tenni – így kutatnunk is kell. Minél régebbre megyünk vissza a korokban, annál előnyösebb például azokat a hangszereket elővennünk, amelyekre a zeneszerző komponálta az adott művet. A Steinway-zongora (pontosabban annak „D”-modellje)

feltalálása és elterjedése, azaz az 1870-es évek előtt a zeneszerzők számára meglehetősen más hangzású zongorák álltak rendelkezésre, így a zeneművek a maiaktól eltérő hangszerekre születtek. A jó előadás érdekében – ahogy azt már említettem – alighanem célravezető, ha azokon a hangszereken játszunk, amelyekre a zeneszerző eredetileg írt. De amiről most tulajdonképpen beszélgetünk, az a Zuglói Filharmónia Pastorale családi bérletének meghirdetése – örömmel kijelenthetem, hogy e sorozatnál egyszerűen nem tudok jobb eszközt elképzelni arra, hogy a mai fiatalokhoz közel hozzuk a klasszikus zenét. A Pastorale koncepciójának fontos része, hogy összművészeti jelleggel bír – Záborszky Kálmán és Solymosi Tari Emőke közös erővel óriási munkát vállaltak, s az eredmény világraszóló. A Zuglói Filharmónia amúgy (a Pastorale sorozathoz hasonló módon) tavaly ősszel is rendezett ifjúsági előadást a Felfedezőúton című sorozat keretében, otthonában, a Zuglói Zeneházban, kifejezetten a zuglói általános és középiskolás csoportok, osztályok részére, s e sorozatot szintén az összművészet fémjelzi.

A „Felfedezőúton” közönsége

"A rosszul őrzött lány" című előadást 2017 novemberében tartották a Zuglói Szent István Zeneházban. Táncolnak a Magyar Táncművészeti Egyetem hallgatói.

„A rosszul őrzött lány” című produkcióban a zene mellett magas színvonalú tánc és filmvetítés is volt – milyen gyakran halljuk napjainkban, hogy a mai fiatalok nehezen tudnak koncentrálni (a tanulási folyamat aspektusát szemlélve), ám úgy gondolom, hogy ez szerencsére nem minden esetben igaz. A változatosság igen fontos segítség, márpedig a társművészetek – együttesen – hihetetlenül megkönnyítik egymás befogadását, ezt Solymosi Tari Emőke műsorvezetése kiváló érzékel, s egyensúllyal segíti elő. Mindehhez tegyük még hozzá, hogy a Zuglói Filharmonia – mellyel nagy örömmre már többször dolgozhattam együtt, legközelebb ősszel Haydn: Teremtését adjuk elő – kiváló együttes: itt is a színvonal a döntő.

Tervezik, hogy még szélesebb közönséggel, további zenei-oktatási intézményekkel is megismertetik ezt a zenei-nevelési koncepciót, „módszert”, gyakorlatot?

Vashegyi György: A zuglói projekt – ha szabad így fogalmaznom – egyedülálló, és szerintem ki kell terjeszteni, ahová csak lehet. Nyilvánvaló, hogy a Zuglói Filharmonia nem tud Magyarországon mindenhová elmenni, mindenhol szerepelni, de keressük annak módját – és ebben a Magyar Művészeti Akadémia igyekszik tőle telhető mértékű segítséget nyújtani –, hogy a zuglói projekt az ország más területein, vidéken is megvalósuljon. A minőség a döntő,

márpedig a minőség erősen a személytől függ: ameddig csak számokat „produkálunk”, azok nagyon félrevezetőek tudnak lenni. Egy gyengébb színvonalú ifjúsági programon való részvétel esetében a személyes hallgatói-nézői élmény kevésbé mély nyomot hagy a közönség lelkében, szélsőséges esetben akár örökre el is veszi a nézők kedvét a műfajtól. A gyerekek ugyanis pár másodperc alatt pontosan felméri, hogy amit kapnak, az vajon magas színvonalú, inspirált produkció-e, avagy undorral, kötelességből, „neked így is jó lesz” hozzáállással született. Nagy öröm, hogy a Zuglói Filharmonia tökéletes művészi módszerekkel „ragadja meg” a gyermekek figyelmét, döntő alkalmat teremtve ezzel a zenével történő, első találkozás felejthetetlen, gyönyörű élményének.

Hogyan alakul ki maga a stratégia egy-egy zenei előadás, műsor összeállításánál?

Záborszky Kálmán: A sorozat helyszíne 1997-től 2015-ig a Zuglói Szent István Zeneházban, a Columbus utcában volt. 2016-tól viszont a Pesti Vigadó elegáns, gyönyörű, kiválóan felszerelt díszterme ad számunkra otthont. Nagyszerű csapat támogatja itt a produkcióinkat. A húsz év alatt eddig több mint 220 előadást tudhatunk magunkénak, és minden egyes előadás más stratégiát követelt. Ugyanis ez nem olyan típusú koncert, mint az esti előadások, amelyeken a zenekar eljátszik két-három művet. Itt sokkal többről van szó. Itt a társművészetek is megjelennek az előadáson, és egy értéket közvetítő, igényes műsorvezetés is szükséges, amely közelebb hozza a fiatalokhoz a zenét. Sosem volt arra példa, hogy egyik előadás hasonlított volna a másikhoz. Mindig új és új

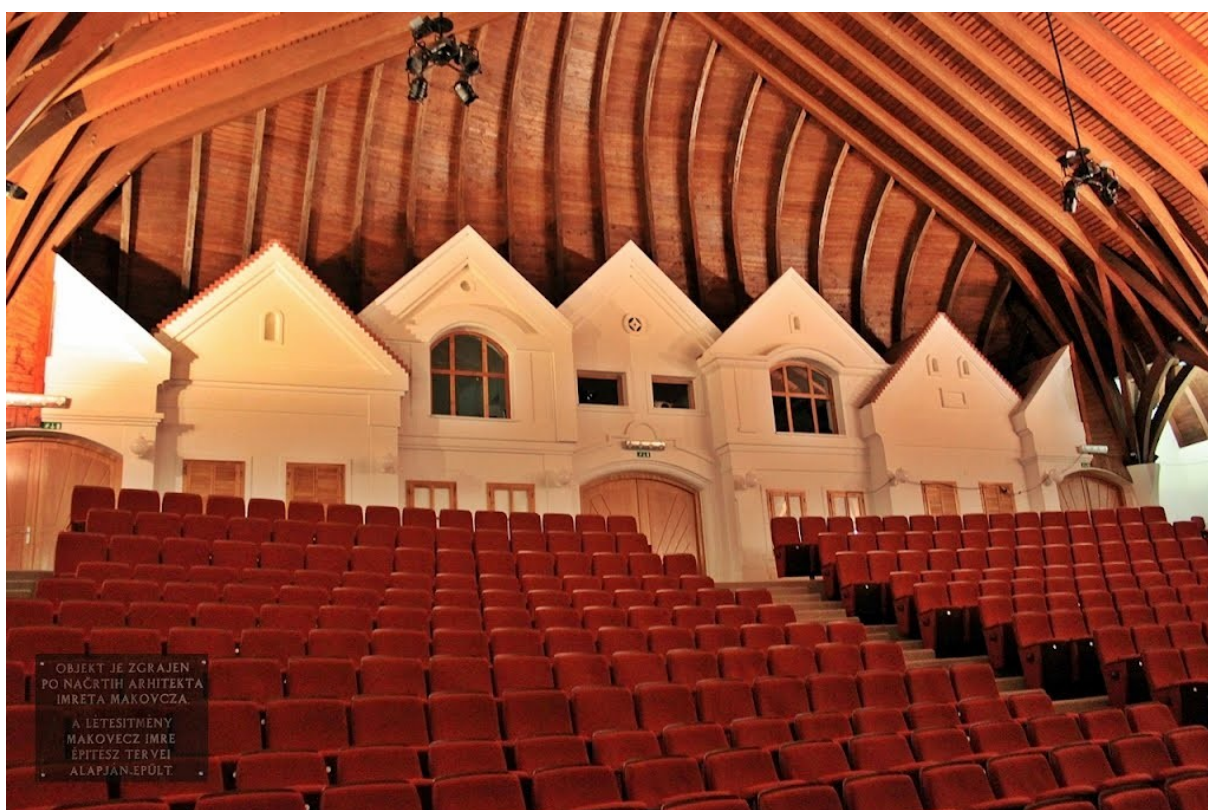
stratégia kialakítására volt szükség. Nagyon jó a kapcsolatunk a Magyar Táncművészeti Egyetemmel. A látvány kimagaslóan fontos, ezért a tánc mellett rengeteg vetített kép is szerepel az előadásokon. Ezeket is a szerkesztő, Solymosi Tari Emőke állítja össze. A mai világban a vizuális, valamint a hangzásélményt nagyon sokrétűen lehet összekapcsolni. A fő szempont, hogy mindig egy meghatározott, jól körülhatárolt tematikát, zenei világot (hangszert, műfajt, zenei stílust, korszakot, zeneszerzőt stb.) mutassunk be, ismereteket és elsősorban valódi művészeti élményt nyújtva. Ehhez választjuk ki a megfelelő eszközöket.

Solymosi Tari Emőke és Záborszky Kálmán a 200. Pastorale után (Fotó: Németh Szabolcs)

A sajtótájékoztatón a Pastorale sorozat mellett külön kiemelte a Zuglói Filharmónia szlovéniai útját is, melyet szintén a Magyar Művészeti Akadémiával közösen szerveznek, rendeznek...

Záborszky Kálmán: Szlovéniai utunkra Erkel Ünnepi nyitányával, Kodály Galántai táncok, Liszt Les préludes, Bartók Concerto című művével, valamint Kálmán Imrétől és Lehár Ferencről operett részletekkel készülünk. A koncertjeink helyszínei Ljubljana, Nova Gorica és Lendva. A határ melletti Lendván található a híres Makovecz-kultúrközpont.

A Makovecz-Kulturközpont / Színház- és Hangversenyterem (Gledališka in koncertna dvorana) 2004-ben készült el Makovecz Imre tervei alapján. Építését **Lendva** községe, a Szlovén Köztársaság és a Magyar Köztársaság finanszírozta. Területe 1400 m², terme 444 vendég számára biztosít ülőhelyet.

A Magyar Művészeti Akadémiának felvettem, hogy rendezzünk ekkor Szlovéniában kiállítást is. Ennek előkészítése folyamatban van. Vendégszereplésünk 2018. április 7. és 10. között valósul meg, és reméljük, hogy később létrejön a kiállítás is. Szándékaink szerint ez a két program hozzájárul a két ország közti együttműködés erősítéséhez.

Az idei Pastorale sorozat milyen fókuszpontok köré szerveződött? Mi szerepel a programban?

Solymosi Tari Emőke: Huszonegy éve, vagyis megszületésétől kezdve szerkesztem a sorozatot, és mindig az a célom, hogy műfajilag minél gazdagabb kínálatot nyújtsunk. Ha valaki megvásárolja a bérletet, a négy alkalommal négy egészen különböző előadást élvezhet, és így széles körű ismereteket szerezhet a zenéről és a társművészetekről, sokféle művészeti élményt gyűjthet. Idén az első alkalommal, februárban egy vígoperát adunk elő, Donizetti Szerelmi bájjal című rendkívül népszerű darabját, Horváth Zoltán ötletes rendezésében, olyan énekes kiválóságokkal, mint például Szakács Ildikó, Yanis Benabdallah és Szüle Tamás. Az opera műfajának megszerettetését fontos feladatunknak tekintjük: eddig már tizenöt különféle operát mutattunk be (legtöbbször – mint most is – Horváth Gábor vezényletével), a legtöbbnek Mozart és Donizetti a szerzője, de

Pastorale, 2017. február, Pesti Vigadó, Telemann: Az iskolamester - komikus kantáta, a szereplők az előadás után: Solymosi Tari Emőke műsorvezető, Horváth Gábor karmester, Horváth Zoltán rendező, Vecsey Gyula énekművész, az előadás főszereplője, Losonczy Anita rendezőasszisztens és a Hunyadi János Ének-zenei, Nyelvi Általános Iskola gyermekkara (karigazgató: Igaliné Büttner Hedvig) (Fotó: Németh Szabolcs)

szerepelt például Pergolesi, Rossini vagy Ránki György darabja is. Nálunk az a különlegesség, hogy az egyes jeleneteket mesélő köti össze, és így a közönség

akkor is önfeledten élvezheti a történetet, ha egyáltalán nem ismeri a mű cselekményét. A mesélő irodalmi igényű szövege azt is lehetővé teszi, hogy sokkal jobban tudjanak figyelni a zenére és a szereplők színészi játékára. Majdnem minden évben van hangszerbemutató koncertünk is; szinte minden hangszert bemutattunk már: az orgonát, a legkülönbébb billentyűs hangszereket, ütőhangszereket, hárfát, vonós és fúvós hangszereket, olyan jellegzetesen magyar instrumentumokat, mint a cimbalom és a tárogató. Idén kifejezetten a klarinétra koncentrálnak, és ezt a fafúvós hangszert Horváth Péter

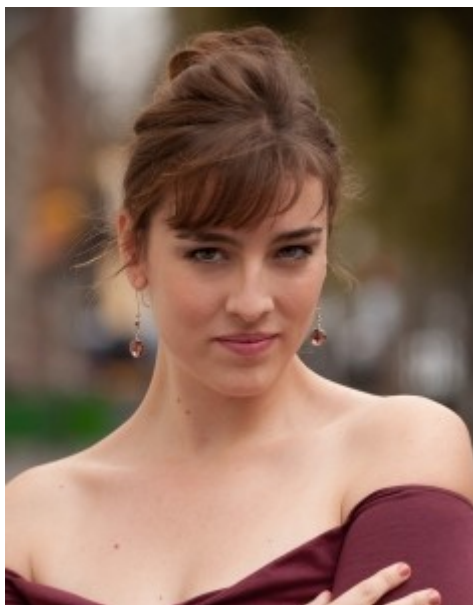
Horváth Péter klarinétművész

klarinétművész, a zenekarunk szólamvezetője egy hihetetlenül színes programon keresztül, rendkívül sokoldalúan mutatja majd be, a Szent István Király Szimfonikus Zenekar közreműködésével, Ménesi Gergely vezényletével. Ezen a hangversenyen klasszikus kamarazenei alkotások, valamint Molter, Mendelssohn és az amerikai Copland egy-egy versenyműve mellett lesz népzene, néptánc, népzene feldolgozás, jazz is, de még egy rövid balett produkció is, hiszen a balett már szinte elmaradhatatlan a mi programjainkból. Természetesen a klarinét több társhangszerét is megismerheti majd a közönség, például a basszetskürtöt, a tárogatót vagy a szaxofont. Az áprilisi koncerten két francia zeneszerző, Debussy és Ravel kerül középpontba, akiket még mindig

Berez Mihály zongoraművész

nem ismer eléggé a magyar közönség. A főszereplő Berez Mihály lesz, a mindössze húszéves, fenomenális tehetségű zongorista, aki jelenleg a londoni Királyi Zeneakadémián tanul. Szóló és kamaradarabok mellett – a koncert megkoronázásaként – eljátssza majd Ravel Balkezes zongoraversenyét is. Ő ajánlotta, hogy megtanulja ezt a hírhedten nehéz darabot, tehát a koncert ötletét tulajdonképpen ez a zongoraverseny adta. Szintén a nagy múltú londoni zeneakadémián tanul külföldi vendégünk, a gyönyörű hangú és széles repertoárú

Emilie Cavallo énekművész

francia énekesnő, Emilie Cavallo, aki Debussy-dalok mellett elénekli majd a mester korai művéből, A tékozló fiúból Lia áriáját is, valamint Ravel Seherezádéjából a második dalt. A Szent István Király Szimfonikus Zenekar Záborszky Kálmán vezényletével önállóan is szerepel majd: Debussytól „A tenger” című művéből elhangzik A szél és a tenger párbeszéde. No és itt sem marad el a balett: Debussy Holdfény című zongoraművére fog táncolni a

Magyar Táncművészeti Egyetem két fiatal tehetsége. A vígopera és a két különböző tematikájú koncert után májusban – hagyományainkhoz híven – egy népzene-néptánc előadással szeretnénk hallgatóságunkat meglepni. 1999 óta mindig egy-egy nép, népcsoport, terület nézenéjét, néptáncát mutatjuk be a záró előadáson. Ezúttal „Bartók nyomában szomszédolunk”: magyar, szlovák és román népzene és néptánc lesz a program, elhangzanak majd népzenei forrásból táplálkozó Bartók-művek és eredeti Bartók-gyűjtések is. Az előadás főszereplője a Timár Táncegyüttes lesz, mely a 25 éves Csillagszemű Táncegyüttes alapító

Timár Táncegyüttes

tagjaiból alakult egy éve, és névadója, a Kossuth-díjas nemzet művésze, a táncház mozgalom egyik elindítója, Timár Sándor koreográfiáit táncolja. De meghívtuk a csodálatos fiatal népdalénekest, Kacsó Hanga Borbálát is, Balogh Kálmán cimbalomművészt, valamint fellép a zenekarunk mellett a Szent István Király Oratóriumkórus is. Régebben az első három koncertet a Zuglói Zeneházban, a negyedik előadást pedig az Állatkert Japánkertjében, illetve az utolsó években már a Varázshegy nevű kiállítótérben rendeztük meg. Mióta azonban azt a megtisztelő lehetőséget kaptuk, hogy a Magyar Művészeti Akadémia székházában, a Pesti Vigadó patinás dísztermében léphetünk fel, mind a négy előadást (ami persze valójában nyolc, hiszen mindegyiket megismételjük) itt, a Vigadóban tartjuk meg, a Zuglói Filharmónia és az MMA közös rendezésében.

Pastorale, 2017. február, Pesti Vigadó, Telemann-előadás, Solymosi Tari Emőke (Fotó: Németh Szabolcs)

Miben történt még változás, mióta a Pesti Vigadóban valósulnak meg az előadások?

Solymosi Tari Emőke: A Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar már régebben is rendszeresen fellépett a Pesti Vigadóban, így a szólistáink és a zenekar számára a helyszín ismerős. A közönség számára egy ilyen százötven éves múlttal rendelkező, gyönyörűen felújított történelmi épületbe belépni már önmagában is élmény, és ehhez tesszük mi hozzá az egyedi módon szerkesztett, zenés-táncos-vetített képes programjainkat. Nyilván van új közönségünk is, hiszen erre a központi és rendkívül vonzó helyszínre távolabbi kerületekből is eljönnek. Bár a Pastorale Zuglóban is olyan sikeres volt, hogy messzebbről, akár vidékről, sőt határon túlról is odautaztak a családok, iskolai csoportok. Elsődleges célunk továbbra is az igazi értékek megismertetése a lehető legmagasabb művészi színvonalon, maradandó élményt nyújtva a közönségnek, mégpedig kicsiknek és nagyoknak egyaránt, hiszen a Pastorale főként a családoknak szól. Az, hogy a Magyar Művészeti Akadémia a sorozatunk mögé állt, csak arra sarkall minket, hogy még magasabb minőségre törekedjünk, hiszen csak a nagyon magas színvonalú produkció ad a közönségnek igazi élményt, csak az varázsolja el igazán, az ragadja magával a lelkét. Szerkesztőként sokat dolgozom a programok összeállításán, a kivetített képanyagon, a szövegen. A feszesen, logikusan, szerkesztett, változatos program, a zene mellett a társművészetek (főként a balett, a néptánc, a film, kivetített képek formájában a képzőművészetek, az építészet stb.) egymást erősítő hatása magával ragadja a publikumot. Mi sokszor egy műből csak egy-egy tételt mutatunk be, hogy minél színesebb legyen a program, persze mindig

egy konkrét tematika köré rendezve. A helyes arányok végiggondolása, a megfelelő sorrend, a vizuális illusztrációk kiválasztása, annak eldöntése, hogy az előadás mely pontján, kivel és miről legyen egy kis beszélgetés, meghatározó elemek a szerkesztési folyamatban, az előadások megálmodásában. A közönség a lelkesedésével hálálja meg az előkészítő munkát és a művészek produkcióját, mi pedig újabb energiát merítünk ebből az örömből. A Pastorale igazi csapatmunka, és nagy öröm nekem, hogy olyan szakemberekkel dolgozhatom együtt, akik hasonlóan lelkesek ebben a misszióban, mint én. Záborszky Kálmán, a Zuglói Filharmónia művészeti vezetője pedig – amellet, hogy bizonyos koncerteket ő vezényel – igazi jó gazdaként áll a sorozat mögött, vele mindent egyeztetünk. Huszonegy évvel ezelőtt ő volt az, aki kezdeményezte: legyen egy ilyen – a társművészeteket is felvonultató – sorozat, amely segít a jövő közönségét felnevelni. Nekem csodálatos élmény ebben részt venni.

Solymosi Tari Emőke a Pesti Vigadóban (Fotó: Németh Szabolcs)

A sajtótájékoztató után – immár kifelé menet – újra csak Molnár Antal gondolatai jutottak eszembe.

„Ha zeneszerzőről vagy zeneműről van szó, akkor az első ez: éreztetnem kell az olvasóval, illetve a hallgatóval, hogy százszázalékosan beleéltem magam az illető művész munkásságába és szóban forgó zenemű tartalmába, értelmébe. Azt nem lehet kívánni, hogy valaki a zeneművészet nagy alkotásaihoz úgy közeledjék, hogy egy-egy előadás révén már a középpontjukba kerüljön. Az előadás inkább arra késztet, hogy az illetőt meggyőzze a munkásság, a hozzáállás szükségességéről, mert olyasvalamit

kap aztán, aminek az értéke felülmúlhatatlan. Ezt kell éreztetni, ez a népszerűsítés feladata.”^[2]

A televíziós interjú készítőjének kérdésére, miszerint: „Van- e jelentősége az egész népre kiterjedő zenei oktatásnak a zene későbbi megismerésében?”, Molnár igen szenvedélyesen válaszolt.

„Hát hogyné volna! Kodály munkássága erre irányult, és én Kodály növendékének vallom magam ezen a téren is. A magyar művelődésnek, a magyar közhangulatnak, a magyar életnek egyik legfontosabb összetevője és eleme az, hogy minél több ember foglalkozzon muzsikával, lehetőleg tevőlegesen, ... de természetesen, mint laikus hallgató is, bizonyos felkészültséggel. Ez éppúgy hozzátartozik az emberséghez, mint minden egyéb etikai, anyagi és más szükséglet.”^[3]

E közel 40 esztendőös kodályi, molnári „útmutató” jegyében munkálkodtak eddig is a zuglóiak, akiket immár három éve a Magyar Művészeti Akadémia is felkarol mintegy elismerésként azzal, hogy a Vigadó impozáns termét szombat-vasárnap délutánonként e családi zenei programok számára megnyitja.

^[1] Borus Rózsa (szerk.): A nagy század tanúi. RTV Minerva, Budapest, 1978, 227-228. o.

^[2] Borus Rózsa (szerk.): A nagy század tanúi. RTV Minerva, Budapest, 1978, 228.o.

^[3] Borus Rózsa (szerk.): A nagy század tanúi. RTV Minerva, Budapest, 1978, 228-229.o.